

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

SZAKIRODALOM

Dr. Sin István:

SZÖVETKEZETI GAZDÁLKODÁS NEGYED-MILLIÓ HOLDON

(Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1960.)

Dr. Sin Istvánnak, a Mezőgazdasági Szervezési Intézet tudományos munkatársának, a termelőszövetkezetek fejlődésmozgásának, vagy amint ő nevezi, gazdálkodási eredményességének vizsgálata terén kifejtett munkássága közismert. Előző munkájában lefektette a gazdálkodási eredmény megállapításának módszerét, amely igazodik a termelőszövetkezetek jelenlegi adatszolgáltatási lehetőségeihez. Gyakorlati használhatóságát alátámasztja, hogy a Földművelésügyi Minisztérium az 1959. évi gazdasági beszámoló elkészítésére és összesítésére elrendelte a módszer általános alkalmazását.

Ebben a művében a szerző 21 járás termelőszövetkezetének adataival mutatja be újabb vizsgálatait. Részletesen 3 (kaposvári, szegedi és székesfehérvári járások), a fontosabb arányokat és termelési eredményeket illetően pedig 10 járás termelőszövetkezetének eredményeit elemzte.

A könyv két főrésze oszlik: az A) általános és a B) elemző részre. Ezekhez csatlakozik a 10 járás termelőszövetkezetekre vonatkozó, a fontosabb arányokat és termelési eredményeket tartalmazó függelék.

A) Általános rész

Az általános részben a módszertant ismerteti. Ebben a részben leírja milyen módon kell megállapítani a tisztavagyongyarapodást, a tagság közös gazdaságból származó egyéni jövedelmét és a közös gazdaság egyévi gazdálkodási eredményét, majd a gazdálkodási eredmény mutatószámait és a csoportosítás elvi kérdéseit tárgyalja.

A tisztavagyon kiszámításánál nyilvánvalóan praktikus szempontból, főként a különleges eseteket tárgyalja. Elvi szempontból nyitott kérdés véleményem szerint, hogy a törzsvagyonhoz tartozó,

készleten kívüli forgóeszköz jellegű készleteket minden esetben azonos áron kell-e értékelni?

Helyes, hogy az értékleírással foglalkozik. Azt hiszem azonban, hogy a közölt értékleírási kulcsszámok körül az öntöző telep 20%-os leírása túlzott, s ez a leírás az öntöző telep rentabilitását igen hátrányosan befolyásolja.

A gazdálkodási eredmény kiszámításánál felsorolja mindazokat a lehetőségeket, amelyek elméletileg a termelés értékének és költségének változása következtében az eredményt befolyásolhatják. Helyesen állapítja meg, hogy a termelőszövetkezeteknek általában a belterjes gazdálkodás irányába kell fejleszteniük a termelésüket. Optimista azonban az az állásfoglalása, hogy azzal az esettel, amikor a termelési érték és költség is csökken (D eset) alig érdemes foglalkozni. Ugyanis a különböző belterjeségi szintek kialakításánál a helyi adottságok következtében ilyen esetek is előfordulhatnak, sőt a gyakorlati életben ilyen jelenségekkel találkozunk is. Kategórikusan hangzik, hogy „A termelés teljes értékének általában arányosan kell változnia, alakulnia a gazdálkodási eredménnyel”. Ez így határozottan nem állapítható meg, csak mint célkitűzés szerepelhet.

Ismerteti a tagság közös gazdaságból származó egyéni jövedelmének kiszámítási módját. Érthetően és egyszerűen foglalkozik a tagság egyéni jövedelmének a gyakorlatban tapasztalható hiányos kimutatásával és részletesen felsorolja mindazokat a tételeket, amelyeket a tagság egyéni jövedelméhez kellene hozzászámítani, így pl. a szociális és kulturális kiadásokat is. Ezeket helyes értékelni, de pl. elméletileg e földjáradékot is külön kellene választani a tagságnak a közös gazdaságból származó üzemi jövedelmétől. Úgy hiszem tehát, hogy ezt a részt érdemes lett volna alaposabban kidolgozni.

A következő pontban a gazdálkodási eredmény mutatószámaival foglalkozik. Az eredményesség főmutatószámának a gazdálkodási eredmény területegységre vetített értékét tartja. A területre vetítésnek az egységét, az üzemek közötti összehasonlíthatóság érdekében „munkacriszükségleti szántóegységben” álla-

pítja meg. Helyesen felsorolja a szántóegység hiányosságait, de mivel ennél jobb vetítési alapot nem talál, ezt alkalmazza. Ezt a kérdést érdemes lett volna bővebben elemezni, mert erre a függelékben közölt adatok alkalmat is adtak volna. Teljesség kedvéért foglalkozni kellett volna a termő és nem termő gyümölcsös és szőlőkultúrák szántóegység-kérdésével is.

A természeti és közgazdasági tényezők értékelését figyelmen kívül hagyja mivel csak egy járás termelőszövetkezeteit hasonlítja össze egymással.

A mutatószámok elvi kérdéseinek tárgyalásánál foglalkozik az egy tagra jutó gazdálkodási eredmény és egyéni jövedelem özőtti különbséggel.

Módszertani ismertetéséhez tartozik az eredmények csoportos vizsgálatának problémája. Szerző az eredményesség alapján 3 csoportba osztja a szövetkezeteket. Egy-egy járás szövetkezeteit egyenlő arányban osztotta be a jobban, közepesen, gyengébben gazdálkodók csoportjába. A csoportok határértékei járásonként mások, ezért szerző szerint inkább arra alkalmasak, hogy járásokon belül történjék az összehasonlítás. Szerinte „a jól gazdálkodó csoportok átlagai megmutatják a felemelkedés útját, míg a gyengébb eredményűeké megmaradást mutatnak”. Ő is érzi, hogy a csoportos vizsgálati módszer kifogásolható, de véleménye szerint „az alapvető üzemi arányok kialakításához jó segítséget jelent részükre a saját vidékükön már működő termelőszövetkezetek eredményeinek csoportos vizsgálata”.

Az általános részben végül felsorolja a 21 járás sorrendjét az átlagos gazdálkodási eredmény szerint. A csoport-átlagok mellett kiemeli néhány, a leggyengébb és a legjobb járási átlagokat meghaladó szövetkezet eredményét. Ezek szóródása rámutat a csoportátlagolás hiányosságára.

B) Elemző rész

Az elemző rész a következő tényezők összefüggéseinek vizsgálatára terjed ki: Területnagyság, a gazdálkodás belterjesége, árutermelés, szaktudás, termelési mutatószámok, az üzem belső forgalma, növénytermelés, állattenyésztés, termékek felhasználása, pénzforgalom és hitel.

Általában az összefüggések vizsgálati módszerét felfoghatjuk úgy, mint amellyel a termelőszövetkezetek jelenlegi nyilvántartási színvonalán kapható adatokat aránylag rövid idő alatt fel lehet dolgozni. Azt hiszem a szerzőnek is ez az intenciója. Érdeme, hogy sok adatot mutatott be, sok összefüggést igyekezett megállapítani és ezzel a termelőszövetkezeti üzemszervezési irodalmat gyarapította. Az a tény azonban, hogy a csoportosítást csak a gazdálkodási eredmény szerint végezte el, magában hordja azt a hibaforrást, hogy a jobb vagy kevésbé jó gazdálkodást előidéző tényezők szerepe nem juthatott meggyőzően kifejezésre éppen egy-egy járáson belül. Ezért a szerző az általa kitűzött feladatot — vagyis azt, hogy a gazdálkodás megjavításához a vezetőknek és a tagoknak közvetlen segítséget adjon, — csak részben oldhatta meg. A csoportátlagoknak ezek a hátrányai minden összefüggésnél kisebb-nagyobb mértékben fennállanak, ezért használhatóságuk a szoródások elemzése nélkül nem meggyőző, legfeljebb tendenciákat mutat.

A belterjesség jellemzőit a tagsűrűséggel, a tagság közös gazdaságból származó jövedelmével, a befektetések nagyságával, ösztétetelével, az elhasználódás összegével méri, majd áttér a belterjesebb gazdálkodás módjainak és lehetőségeinek tárgyalására. Példákon mutatja be a növénytermelés szerkezetének befolyását a belterjes gazdálkodás megvalósítására.

Az árutermelés összefüggésének vizsgálatánál meghatározza a közös gazdaság árutermelésének általa használt fogalmát. Szerző szerint áruterelésbe csak azok a termelvények számíthatnak be, melyeket „közvetlenül a közös gazdaság vizs piacra” belcértve az államnak természetbeni adófizetesként, vagy gép-állomási díjként, hitelek természetbeni törlesztéseként átadott termékeket, valamint a tagság természetbeni járandóságából a közös gazdaság árujával együtt értékesített tételket. Összesítő mutatóknak azonban a) a közvetlen mezőgazdasági termelésből és b) a feldolgozó üzemekekből származó pénzbevételeket használja. Ez a mutató így nem foglalja magába az említett tételket, pl. a földadót sem, de ezt elhanyagolhatónak tartja. A függelékben a pénzbevétel mellett feltünteti a főbb termékek ter-

mészetbeni mennyiségét is. Nem foglalkozik azonban azzal, hogy az összes értékesítésből az egyes termékek milyen arányban vesznek részt. A 17. táblázatot érdemes lett volna kiegészíteni ilyen természetű elemzéssel is. Egyébként az árutermelés (helyesebben értékesítés) és gazdálkodási eredmény között magától értetődő összefüggést állapít meg.

Tényszámokkal támasztja alá, hogy azok a termelőszövetkezetek dolgoztak jobban, amelyekben az 1957/58 évben több képesítéssel rendelkező szakember dolgozott.

Az eddigiek során megállapította, hogy azok a termelőszövetkezetek értek el jobb eredményt, amelyeknek viszonylag nagyobb volt a területük, sűrűbb volt a tagságuk, „szakemberhálózatuk” és több eszközt használtak fel. Ezek a megállapítások azonban a szerző szerint általánosak és nem adnak felvilágosítást arról, hogy miben nyilvánult meg a jobb gazdálkodás. A feleletet a termelési mutatószámok adják meg. A termelési mutatószámokat közvetlen mutatóknak nevezi, de erősen kihangsúlyozza, hogy eddig főként a termelési mutatószámokkal mérték az eredményeket s a jövedelmezőségi kérdések vizsgálatát elhanyagolták, ami helytelen volt.

Nagy jelentőséget tulajdonít az üzemi belső forgalma hagyományos megszerzésének.

A növénytermelés elemzését részekre bontva végzi. Művelési ágak megoszlása, a földek minősége, a gépesítés helyzete, a szántóföldi növénytermelés szerkezete, a termésközpontok, a takarmányalap felmérése alapján elemzi a kaposvári, szegedi és székesfehérvári járás termelőszövetkezeinek növénytermelését. E mutatószámok elemzésénél a gépesítés helyzetének elemzését lehet a legkevésbé sikerültnek tekinteni, részben objektív okok miatt. Ugyanis a gépállományi teljesítmények felmérése nélkül bizonytalan a gépesítettség fokának megállapítása. A gépesítettséget azonban célzerű lett volna az igaerővel kiegészítve elbírálni úgy, amint azt a gépi aratásnál és kapálásnál tette.

A takarmányalap felmérését „takarmányszántó-egységben” fejezi ki. Ezzel egyet lehet érteni, bár eltér az általánosabban használt főtakarmányterület-

let meghatározásától, mivel a vásárolt ipari abrakot is odaszámítja. Ez utóbbit is át lehet ugyan számítani területre, meg lehet állapítani tehát, hogy mekkora területet mentesítenek, azonban nem számítható a takarmányszántóegységhez. Célszerű lett volna kimutatni, hogy a takarmányalap az összterületből milyen részt foglal el.

Az állattenyésztésnek a gazdálkodási eredménnyel való kapcsolatát a közös állatállomány sűrűsége és arányai, az állatok termelése, a tenyésztési munka színvonala, a takarmánymérleg, a háztáji állatállomány, a takarmányalap megszervezése szempontjából vizsgálja.

Külön foglalkozik a lótarítás helyzetével, megállapítja, hogy sem az egy lófogatra jutó szántóegységekből, sem a szántóterületekből szabályszerű összefüggés nem állapítható meg.

A haszonállattartás helyzetét általában átfogóan és tanulságosan ismerteti és különösen a szarvasmarha és sertésarány összefüggéseire — mint a kérdés régi vizsgálója — helyesen mutat rá. Kihangsúlyozza a termelés színvonalának és a közös állattartás megerősítésének összefüggését.

Részletesen foglalkozik a takarmányalap megszervezésével. Ez a rész kisebb mértékben elemző rész, inkább a szerző speciális módszerének az ismertetése. Aránylag nagy terjedelmet szentel ennek a résznek, pedig ez már a szerző korábbi munkáiból közismert. Ennek egy része helyett kívánatosabb lett volna a könyv terjedelmét elemzőrésszel kitölteni, amelyre adatai bő lehetőséget nyújtottak volna. A takarmányszükségletet nem célra vezető takarmányszükségletben kiszámítani, ellenben fontosabb azt megállapítani, hogy a takarmányszükségletet a takarmányok milyen kombinációjában lehet a legkisebb takarmányszántóegységen megtermelni. Nem kifejező a takarmányok gazdaságosságát a szükséges munkanapokkal mérni, hiszen az a ráfordításoknak csak egy része. E hiányosságoktól eltekintve, azok számára, akik a takarmánytermelésben és a takarmányozásban nem kellően jártasak, a takarmányalap-megszervező rész nevelő és hasznos olvasmány.

A termékek felhasználása című rész — a csoportátlagolás hiányosságát nem számítva — hasznos adatokat tartalmaz

a közös és háztáji gazdaság abrak felhasználásáról, a főbb termények áruértékesítéséről és azok üzemi felhasználásáról, valamint a tagságnak juttatott arányairól. Megállapítja, hogy „kevésbé volt eredményes azoknak a termelőszövetkezeteknek a gazdálkodása, ahol több természetbenit osztott a tagság.”

Végül a *pénzforgalommal* foglalkozik a szerző. A mezőgazdasági termelésből származó bevételek az összbevételnek 35—38%-a köztül mozognak, a kiadások pedig az összkiadásnak 16—30%-ára rúgnak, a tagság pénzügyvédelme 8—17%-a az összkiadásoknak. A bevételeknek és a kiadásoknak e szétválasztásával kapott arányszámok nem sokat fejeznek ki, mert például a kiadások legnagyobb része a mezőgazdasági termeléssel is kapcsolatos. Ettől eltekintve a számok tanulságosak és bővebb elemzésre adtak volna lehetőséget.

Összefoglalva a könyv értékelését, hiányosságait is tekintve, pozitíven kell állástfoglalni mellette. Módszere: a csoportátlagokra támaszkodás, kevés adatból levont következtetések stb. módszertani szempontból kifogásolható. A közbeszótt agrotechnikai, elméleti, gyakorlati ismeretterjesztés a könyv kiegyensúlyozottságát kétségkívül rontja. Ennek ellenére a gyakorlati emberek, főként a termelőszövetkezeti vezetők részére, vagy azok számára, akik nem járatosak a termelőszövetkezeti elemzésben, hasznosolható olvasmány, mert szubjektív megjegyzéseivel a figyelmet ébrentartja, a számok iránt az érdeklődést felkelti, az egyes szövetkezeteket saját tevékenységük vizsgálatára ösztönözheti. Ugyanígy hasznos tájékoztató könyv a közigazgatásban dolgozók részére.

Nagy Lóránd dr.

ÚJ MEZŐGAZDASÁGI SZAKKÖNYVEK

- Tamás—Fellner*: Allatorvosi sebészeti műtéttan. 408 old. Ára 66.— Ft
- Horn Miklós*: A hiborhere és termesztése. 126 old. Ára 16.— Ft
- Bruckner—Rákosi*: Mezőgazdasági gépek javítás-technológiája. 376 old. Ára 55.— Ft
- Manninger G. Adolf*: Szántóföldi növények állati kártevői. 376 old. Ára a hozzátartozó 29 színes táblát tartalmazó melléklettel együtt 132.— Ft.
- Cl. Ch. Mathon*: A növények oltása. 172 old. Ára 12.— Ft.
- Peter Popeskó*: A háziállatok tájantómiái atlasza I. 216 old. Ára 170.— Ft.
- Bocz Ernő—Papp Géza*: A termelőszövetkezetek táblásításának és a vetésforgók tervezésének irányelvei, 152 old. Ára 10.— Ft
- Növényvédelmi útmutató*. Szerk: Szöllösi Dezső. 364 old. 72 old. fénykép. Ára 30.— Ft.
- Anghí Csaba*: Nutria és nyéretenyésztés perzsa és pannofixprém termelés. 162 old. Ára 12.— Ft

- Kozma Pál*: A esemeszölő. 454 old. 48 old. színes melléklet, 241 ábra. Ára 90.— Ft
- György Endre*: Mezőgazdasági számviteli ismeretek. 366 old. Ára 63.— Ft
- Gergely Béla*: Baromfiólak és tenyésztési eszközök készítése, használata. 232 old., 149 ábra. Ára 16.— Ft
- C sire—Kertész*: Gazdasági állatok hizlalása 2. sertéshizlalás. 200 old. Ára 15.— Ft.
- Molnár László*: Korszerű állattartás. 312 old. Ára 24.— Ft
- Vuchetich*: Gazdaságos takarmányozás. 302 old. Ára 24.— Ft
- Voit Imre*: A növénytermesztés gazdaságos gépésztése. 228 old. Ára 37.— Ft
- Sulyok Mária*: Virágos udvar, virágos ablak. 170 old. Ára 9.— Ft

A szakkönyveket a Mezőgazdasági Kiadó jelentette meg. Kaphatók a könyvesboltokban, a földművelésszövetkezeti boltokban és a falusi könyvtáraknál.